

Egy munkanélküli naplójából

*Kezdetben vala Simon,
és Simon munkanélküli vala...
De a nap ragyogott az égen,
A madarak csiripeltek, és a világ reményteli vala.*
(C. F.)

A Zentai Magyar Kamaraszínház Vajdaság legfiatalabb magyar színháza, most próbálgatja a gyerekcipőket, még társulata sincs. A tapasztalat azonban azt mutatja, hogy ez nem is olyan nagy baj, hiszen így igazgatója, Vukosavljev Iván szabadon válogathat a társulatokban, hogy megtalálja a Kamaraszínház előadásaihoz a legalkalmasabb szereplőket, színházi szakembereket. Ha végigtekintünk az eddig játszott darabokon (Ionesco: *A székek*, Mrożek: *Mulatság*, Ali Taylor: *Puha pihe*, Pozsgai Zsolt: *Liselotte és a május*, Marsha Norman: *Jóccakát, mama!*) láthatjuk, repertoárja is igen színes skálán mozog. Minden egyes darab szöges ellentéte az előzőnek, s éppen ezért fokozatosan fenntartja az érdeklődést. A decemberben bemutatott *Jóccakát, mama!* – Banka Livia és Szilágyi Ágota előadásában – sokkolta a közönséget. Éppen ezért kíváncsian vártuk, hogy mi követi majd az érzelmes tragédiát. S várakozásunkat a választást illetően, a színházigazgató, aki egyben a darab rendezője is, jócskán felülmulta.

Vukosavljev Iván ezúttal is egy kortárs darabhoz nyúlt, amely stílusában, kivitelezésében és tartalmában is reciproka az előzőnek. Az előadás egyik érdekessége, hogy először láthatja ezt a magyar közönség, hiszen a drámát Pacskovszky Zsolt versfordításainak felhasználásával Lázár Szűcs Anikó fordította a Kamaraszínház számára. Carole Fréchette kanadai író-nő a *Simon 7 napja... már ha érdekelne bárkit is* című drámájában a kanadai munkanélküliek problémáit boncolgatja, ugyanakkor a zentai és a vajdasági közönséget is megszólítja, aktualitása vitathatatlan, hiszen a munkanélküliség környékünkön is igencsak nagy gond.

A darab főhőse a harmincas éveiben járó Simon Labrosse (Mess Attila), aki a munkanélküliségből szeretne kitörni, és pénzkereseti lehetőségek után

kutat, egyrészt, hogy ki tudja fizetni az albérletet, másrészt, hogy kapcsolatba léphessen egy Nathalie nevű lánnyal, aki Afrikában segít az éhezőkön. A történet nem túl bonyolult, de a kivitelezés annál érdekfeszítőbb.

Az előadás már az előcsarnokban elkezdődik: miközben bebocsátásra várunk, Simon kapcsolatot keres a nézőkkel, beinvitálja őket az előadásra/ba. Nagyon visszafogott és szerény lélek. Folyamatosan beszél a nézőkhöz, az előadás részeseivé teszi őket. Nézőként jelen vagyunk a drámában, nekünk játssza, s ezt tudatosítja is már a kezdeteknél: mi azért jöttünk, hogy megnézzük őt, ő pedig azért van itt, hogy eljátssza barátaival az életét, egészen pontosan kálváriájának hét napját, és arra kér minket, adjuk tovább a történetét, hogy ezáltal még többen eljőjenek, s a bevételből végre egyenesbe jöjjön. Simon nemcsak főszereplője saját életdrámájának, hanem rendezője is. Az előadás első néhány jelenetében, ahogy jó vendéglátóhoz illik, bemutatja kollégáit: Nathalie-t (Gál Elvira), aki a női szerepeket játssza majd és Léót (Husza Dániel), aki a negatív, idegesítő szerepeket kapta. Az előadás folyamán persze fény derül a két mellékszereplő történetére is. A három különös alak gyorsan közel kerül a szívünkhöz. Ez a trió nagyon jó választásnak bizonyult. Színházak találkozásának, valamiféle örömnepnek is tekinthető ez az előadás, hiszen Gál Elvira a Szabadkai Gyermekszínház színésznője, Husza Dániel az Újvidéki Színház művésze, Mess Attila pedig „rendes körülmények között” a szabadkai Népszínház Magyar Társulatában játszik. Azt hiszem, jutalomjáték volt ez a színészeknek is, hiszen most teljesen más környezetben és szerepkörökben próbálhatták ki magukat. Maga a szöveg, a dráma is nagy teret ad nekik. Mindannyian több szerepben is feltűnnek, pontosabban csak Nathalie és Léo, Simon végig Simon marad, ugyanakkor az ő abszurd foglalkozásai is teret adnak a játékra.

Kamara-előadást látunk, szinte a játéktérben ülünk, nagyon közel vagyunk a színészekhez, az első sorokban ülők olykor részesei is lesznek a történéseknek, hiszen egyes jelenetekben, pl. porszívózáskor a nézőnek is fel kell emelnie a lábát, nincs mese. A szereplőknek tudomásuk van a közönségről, és nekünk is jelzik, hogy tudjuk, ők tudnak rólunk. A színpadkép végig statikus: egy asztal, melyen számítógép áll s még néhány kellék játszik: whiskysüveg, teáscsésze, kis asztal, székek, ennyi az egész. Jelenetváltásoknál olykor a székeket előrébb húzzák vagy visszahelyezik, esetleg változik az asztal helyzete, s már kész is az új helyszín a következő epizódhoz. Minden csak jelzésértékű, de nem is kell több, így valóban a színészi játékot élvezhetjük.

Minden egyes nap úgy kezdődik, akár egy mese: Léo vagy Nathalie egy nagy könyvből olvasnak fel, s az aktuális nap és Simon élete között

mindig valamilyen furcsa összefüggés van: „A második nap reggelére az államadósság 524 milliárd 242 millió 613 ezer 854,89-re ugrott, Simon adóssága pedig 13854,89-re nőtt.” Vagy: „Az ötödik nap reggelén egy kiló vaj 2,94-be került, és Simon bankszámláján ugyanennyi pénz vala. Ez aztán a csodás véletlen, gondolta magában Simon. Ha ma sem lesz szerencséje, akkor soha.” Ilyen és ehhez hasonló furcsaságokban lát egy reménytelibb, szebb napot Simon. Optimizmusa és kitartása irigylésre méltó, megmosolyogtató, ugyanakkor elszomorító is. Zárt ajtókon kopogtat, kilöki, megfenyegetik, vagy csak elkerülik. Az előadás folyamán végigkövethetjük Simon kálváriáját, ahogyan megpróbál fennmaradni és túlélni a nehéz időket. Feltételezhető, hogy semmihez sem ért, s éppen ezért igencsak furcsa foglalkozásokkal próbál pénzt keresni. Egész életében abból élt, amije volt, éppen ezért most „élete drámájából” szeretne profitálni. Az előadás tehát két síkon fut: egyrészt megismerjük Simon hét napját, másrészt időről időre kiköppenünk a történetből, és beleesünk Nathalie és Léo életébe, akik Simon hét napjában a maguk öt percét szeretnék kihasználni. Az előadás végig kommunikál a közönséggel, a történetből olykor kiszólhatnak a szereplők, Simon is folyamatosan molesztálja az első sorokban ülőket névjegykártyáival, privát beszélgetéseivel. Olykor utasítja is őket, hogy most hahogjanak, vagy most már hagyják abba. Szentelenül „beszól” a közönségnek.

Nem klasszikus színház ez, olykor a kellékek is csak jelzésértékűek: az egyik legérdekesebb az a többfunkciós fadarab, amely egyszer porszívó, máskor sóprű és felmosó, végül pedig vadászpuskává transzformálódik.

A helyszíneket tekintve a történet nagy része Simon bérelt lakásában játszódik, ahol is folyamatosan videóüzeneteket vesz fel Nathalie-nak, az Afrikában élő szerelmének. Érdekes az ultramodern és a „primitív” világ ütköztetése: miközben Simon Nathalie-nak mesél a kor jellemzőiről (autó, távirányító, házsám) egy kis palatáblaszerűségre vázolja fel azokat krétával, amit aztán a webkamerának mutat meg. A felvételt, amelyet a lánynak rögzít, egy nagy kivetítőn láthatjuk: ez azért is szerencsés megoldás, mert így nyomon követhetjük Mess minden rezdülését, egy percre se tűnhet el a szemünk elől. A kamera szinte behatol a színész magánszférájába, hiszen leplezetlenül az arcot helyezi a középpontba. Ugyanakkor az előadás folyamán a kivetítőn különös képeket látunk (Baráth Attila összeállítása), hogy egy percre se feledjük, furcsa, összezavarodott világ ez a mai.

Az eljátszott hét nap folyamán megismerjük azokat az igencsak furcsa foglalkozásokat, amelyekkel Simon a túlélésért harcolt. Láthatjuk őt érzelmi kaszkadőrként, magánközönségként, mondatkiegészítőként, de egomagasztaló, lelkiismeret-könnyebbitő és csomagátvevő állásokban is.

Gál Elvira, Huszta Dániel és Mess Attila a Simon 7 napja című előadásban

Az abszurd foglalkozások alkalmával Mess nagyon is emberi és lelkes. Jól szót ért az emberekkel, s megtalálja a nekik leginkább szükséges „munkát”. A szövegnek minőségi humora van, a karakterek éppen ezért nagyon szerethetők. Miközben a közvetlen környezetünk is a munkanélküliséggel küzd, nagyon átérezzük Simon problémáját, kilátástalan helyzetét, mégis sokszor mosolygunk az esetlenségén. Az egyes szakmaváltoztatásoknál ő is figurát vált, s nagyon jó pszichológushoz méltón kinyomozza, kinek mire is van szüksége. Gál Elvira és Huszta Dániel pedig az „áldozatokat” jelentik meg, akikre Simon „rávarrja” magát.

Nathalie Simonnal egy újsághirdetésen keresztül ismerkedett meg, ahol Simon szereplőket keresett az élettörténetéhez, s a véletlen úgy hozta, hogy őt is Nathalie-nak hívják, akárcsak a férfi valós életének női főhősét. Nathalie a hétköznapi szájórákra jár, nem véletlenül. Különös dolgokat vél ugyanis felfedezni testében, orvosokkal konzultál, mert azt feltételezi, hogy van valaki a hasnyálmirigyében (ez csak az előadás vége felé derül ki, amikor is megnézhetjük a titokzatos CD-lemezt, amely az előadás folyamán többször is fel-felbukkant: a bensőjében „tátongó szájnak” az ultrahangfelvétele). Nathalie kissé bolondos, furcsa, saját világában él, és éppúgy, mint a legtöbb ember, önmagával van elfoglalva. Gál Elvira nemcsak Nathalie figuráját formázza jól, hanem a Simon életében megjelenő többi női figurát is: a néznivaló nő szerepében visszafogott, szé-

gyellős, de később engedve hiúságának, kitárulkozó. „Befejezetlenként” kissé heves, bunkó és okoskodó. Végrehajtóként gögös nő, kicsit ostoba, de határozott, öregként érdeklődő. Az új szerepkörökben új színészként lép a színpadra, mindegyik jellemet más módon formálja meg. Az előadás egyik nagy előnye, hogy a három színész több szerepkörben is feltűnik, s így nem unjuk őket.

Léo története is igencsak abszurd: gyermekkorában a fejére esett egy téglá, ezért nem tudja kimondani a pozitív hangzású szavakat. Léo Simon életében az antipatikus és utálatos férfiszerepeket alakítja. Pénzt gyűjt egy agyműtetre, hogy pozitívan gondolkodhasson, és ki tudja mondani a kellemes, boldogságot sugalló szavakat is. Igazán furcsa fráter. Mivel ő is több szereplőt formáz meg, nagy teret kap a megnyilvánulásra. Az egyik talán legjobban sikerült figurája az első napon alakított agresszív férfié, aki csak dühöng mindenben, s akire „rátör” Simon, az érzelmi kaszkadőr. Nagyon érdekes, amikor is a színház a színházban jelenetben (merthogy ezt látjuk) kiesik a szerepéből, és a „botpuskájával” újra és újra lelövi Simont, holott a forgatókönyvben nem ez szerepel. Ebben a furcsa helyzetben a karakternek nehéz hihetően kiesni a szerepéből, úgy, hogy az érezhető és értelmezhető legyen, de Huszta jól megoldotta. Léónak kevesebb „magánjelenete” van. Figurái, mivel mindig antipatikus karaktereket játszik, kissé összefolynak, szinte mind egyforma, nincs különbség köztük. Kissé zárkózott, az előadás folyamán gyakran elvonul verset írni. Mégis szerencsés, hiszen Léo, azaz Huszta is megkapja a maga öt percét az előadásban, mikor is bemutathatja egyik (az előadás folyamán?) költött versét. Szinte egyik pillanatról a másikra szabadul el a pokol a színpadon: nemcsak elszavalja, hanem egy sajátos performance kíséretében elő is adja a nagy művet, melynek szövege és előadásmódja is meghökkentő: „Téglazápor veri az átkozott földet! / Piros téglák, rohadt nagyok, / Potyognak, mint a csillagok, / Lyukat ütnek a tetőkbe... / ...Potyognak, mint a csillagok, / Lyukat ütnek a tetőkbe, / A házak cserepébe, / Szétloccsantnak minden épet / Gyermekálmot és meséket / Hull a zápor, téglazápor, / Reccsen a fa, szállong a por... / Hull a zápor, téglazápor, / Fallá nő a téglazápor, / Rohadt nagy fal nő téglából, / Siratófal, könnyeket kér, / Ember többé nem remél. / Gyűlölöm / Gyűlölöm a sajtót, / Gyűlölöm a sajtót, / Gyűlölöm a kekszet, / Gyűlölöm a kokszot, / Gyűlölöm a viselős nőket, / Gyűlölöm a képviselőket, / Gyűlölök elmenni, / Gyűlölök nem menni...” A performance alkalmával előkerül egy tojás, melyet befal, tüzet olt el puszta kézzel, tollak kerülnek szerepbe, és még egy szegény kismacska is színpadra „lép”. Közben Huszta folyamatosan koreografálja szövegét, belefeledkezik a versbe, s változtatja

intonációit. Képességében, előadásmódjában és szövegében is igen jól sikerült ez a jelenet.

Simon s foglalkozásai abszurdak, de a világ hívta elő ezeket a szakmákat. Az egomagasztalás, a magánközönség s a lelkiismeret-könnyebbítő a 21. század emberének társai, munkásai. Csak a szakma abszurd, hogy miért van rájuk szükség, azt klasszikus jelenetekből egyszerű levezetéssel bizonyítják a színészek.

S a mesének vége lesz, de Nathalie-hoz nem kerülnek el a videóüzenetek, s a lakbér se lett kifizetve. Rossz mese ez. S végül meghajlás, taps, a nézők készülődnek, indulnak. Erről már nem szokás írni egy kritikában. Mikor „fellelegzünk”, s már kapcsolnánk be a mobiljainkat, az előcsarnokban ismét Simonba botlunk, aki egy megafonon keresztül tovább „moleesztál” minket, kiszúr néhány személyt, akiknek felajánlja a szolgálatait, mint mondatkiegészítő, egomagasztaló vagy lelkiismeret-könnyebbítő. A letámadott néző pedig lecsapott fejjel szedi a folyosón a lábát, vagy mosolyogva háritja el a színész szolgálatait. A színház – a nézők megdöbbenésére – kimegy az utcára!

A dráma az abszurd, kicsavart világot szimbolizálja, s a világ peremére szorult ember vergődését. Tragédia és komédia. S mi mégis csak nevetünk... Összegezve: az előadás a kitűnő színészek, a kiváló szöveg és egy kreatív rendező szerencsés találkozása.